

Carlijn Krielaars

DE GROENE BUURVROUW

helpt je vergroenen in de stad

KNNV Uitgeverij

VOORWOORD

Toen ik De Groene Buurvrouw - Carlijn Krielaars - voor het eerst bezocht in de binnenstad van Den Bosch, wist ik gelijk waar ik moest zijn. Ik hoefde het groen maar te volgen. De boomspiegels aan de Westwal stonden opvallend fleurig te bloeien. Twee geveltuinen aan weerszijden van haar straatje toonden een bonte weelde aan planten en bloemen. De steeg die ze deelt met haar burens bleek de allergroenste oase van de stad, met als topper een wilde wingerd die de halve buurt heeft gekaapt. Het zoemde en het fladderde er, want ook insecten en vogels hebben deze heerlijke plek in de stad gevonden voor hun voedsel, nestelplekjes en schuilplaatsen.

Geen wonder dat voorbijgangers hier even stilstaan en oh en ah roepen en foto's maken. En dan is de 'buuv' ook nog begonnen met het inzaaien van een voorheen saai plantsoen om de hoek. Ik ben benieuwd welk stukje versteende of verwaarloosde stad ze nog meer onder haar hoede neemt, want ze is niet te stoppen! Ooit begon ze op haar piepkleine balkon, en toen dat zo vol groen stond dat ze er nauwelijks meer kon zitten, stapte ze haar voordeur uit en greep ze de kans om in elk gat en elke kier een plant te laten groeien, tegels te lichten en kale plekjes vol te proppen met zaden, stekken en bollen.

Zo zijn in de hele wereld mensen bezig met de groene revolutie. Ze zaaien en planten met een missie, zodat hun leefomgeving een stukje levendiger, gezelliger en socialer wordt. Zo ontstaan er weer kleinere of grotere 'natuurgebieden' voor insecten, vogels en ander belangrijk leven.

Regelmatig krijg ik de vraag of ik tips heb voor balkons of dakterrassen, maar dat is nou net niet mijn expertise, maar wél die van Carlijn. Zij legt je in dit boek heel helder uit hoe jij dat soort stedelijke buitenplekken tot net zo'n paradijs als het hare kan maken. Met dit enthousiasmerende stappenplan heeft iedereen nu de mogelijkheid om zelfs midden in de drukke stad de groene revolutie een boost te geven! Doe je mee?

KATJA STARING

Plantaarlijk publicist en baas van natuurtuin Verderland

INHOUD

BALKONIEREN 10

Van pot viooltjes
naar natuurreservaat

DE STEEG 44

Tochtig 'slaktopia'

GEVELTUINTJES 66

Je dagelijkse feestje
bij de voordeur

SPOEDCURSUS BOOMSPIEGELTUINTJES 90

Geef die eenzame boom
wat vriendjes!

GEMEENTEGROEN ADOPTEREN 116

Dat groen,
dat kun jij leuker

DE GROTE (COMPOST)HOOP 148

Met alles wat ik je nog
wil vertellen

BUURVROUWS BESTIES 174

Lijstjes, lijstjes, lijstjes

INLEIDING

Het is een drukte van belang op mijn kleine hoekbalkon in hartje Den Bosch. Zoemende hommels in de klokken van het vingerhoedskruid, dansende juffers, hupsende krekels en wandelende lieveheersbeestjes. In de insecten-hotels aan de muur wordt door allerlei soorten wilde bijen hard gewerkt aan weer een volgende generatie bijtjes. Er wriemelen pissebedden, duizendpoten en regenwormen. Zelfs de spinnen mogen blijven. Ze vangen zo lekker de muggen weg.

In de winter gooien de merels elke dag mijn met zorg geplaatste moslaagjes uit de bloempotten achter zich neer, op zoek naar schuilende diertjes als lunch. Ik vind het niet erg. Glimlachend leg ik het mos met liefde weer terug in de potten, zodat het spel van voren af aan kan beginnen. In het voorjaar komen de pimpelmeesjes diezelfde mosjes uit de potten stelen voor de bouw van hun nestje in de buurt.

Waar een ander misschien moedeloos zou worden van dit oneindige spel van vegen, opruimen en terugleggen, ben ik eigenlijk wel vereerd. Dankbaar dat er zoveel leven – groot en piepklein – uitgerekend op mijn balkonnetje op bezoek komt. Mijn balkonnetje, midden in de binnenstad, helemaal ingebouwd tussen huizen, bedrijven en straten vol bussen en brommers.

Toch is het niet heel raar dat er zoveel dieren op mijn balkon en rond mijn huis verschijnen. Het is zelfs logisch dat ik nog elk jaar nieuwe soorten op mijn balkon begroet.

Ik dit boek ga ik je uitleggen hoe ik, een operatieassistent uit Den Bosch, mijzelf ecologisch minituintjes-specialist ben gaan noemen. En hoe ik het beroep geveltuintjes-hovenier uitvond. Ik ontdekte dat postzegeltuintjes bijzondere natuurreservaatjes kunnen zijn. Van minimaal formaat, maar met juist maximaal resultaat. En nog belangrijker, ik ga je uitleggen hoe jij ook opzichter kunt zijn van je eigen mini-natuurreservaat. En hoe je die groene postzegel van je extra bijzonder maakt.

Ik vertel je over het maken van sprookjes in vergeten hoekjes en over bloem-explosies om boomstammen heen. Ik verklap je het geheim van mysterieuze plantenplekjes in de schaduw en gedurfde combinaties in je geveltuin. Neem een kijkje op mijn kleine stadsbalkon en zie hoe ik een oase van groen maak waar je ook nog eens uit kunt oogsten.

Met mijn woonplaats – Den Bosch – als voorbeeld, laat ik je ook kennismaken met mijn groene stadsvrienden. Want van elkaar kun je leren, en groene kennis moet massaal gedeeld worden met de wereld. In een hommenvlucht gaan we mijn favoriete stadstuinierplekjes af en laat ik je zien hoe ik de stadsjungle waarneem. Want wanneer je, zoals ik, de hele stad als je potentiële tuin gaat zien ... dan worden de mogelijkheden eindeloos.

BALKONIEREN

Van pot viooltjes
naar natuurreservaat

BALKON

BIOTOOP
balkon

LOCATIE
binnenstad Den Bosch

SITUATIE
tussen bakstenen huizen

MICROKLIMAAT
helpt van het balkon ochtend- en vroege middagzon, andere helpt permanente schaduw

OPPERVLAKTE
8 m²

UITDAGINGEN
droogte, schaduw, overactieve merels, katten, slakken

Het balkon van nu lijkt in niets meer op deze beginsituatie van jaren terug.

Potten met viooltjes

Mijn hoekbalkon begon als een standaard balkon zoals je ze zo vaak ziet; vlonders op de grond, tafeltje, twee stoeltjes. Wat bakken aan de reling en wat potten op het platte dakje dat aan mijn balkon grenst. Pot viooltjes op tafel en klaar. Maar het zat me niet helemaal lekker. Ik werd gek van eindeloos de hangbakken water geven en als ik met mooi weer ook maar een weekend weg was, stonden de

bakken me bij thuiskomst met keiharde, uitgedroogde aarde en dode plantjes op te wachten. Bovendien had ik buiten een verdwaalde hommel eigenlijk helemaal geen bestuivers of andere dieren op mijn balkon. Op de bloemen na moest ik constateren dat mijn balkon eigenlijk vrij levenloos was. Daarom ben ik me destijds in ecologie gaan verdiepen. Ik leerde over de bodem,

het insectenleven, het belang van gifvrij werken en hoe elke vierkante meter een eigen microklimaat heeft. De omstandigheden van een plekje in de zon zijn immers compleet anders dan 1 meter ernaast, waar toevallig altijd schaduw is. Voortbordurend op dat microklimaat leerde ik van mijn grote voorbeeld Monty Don (presentator van het Engelse televisieprogramma *Gardeners' World*) een belang-

rijke les die zo ongeveer mijn mantra werd: *'right plant, right place'*. Vertaald naar het Nederlands betekent dit: de juiste plant op de juiste plek. Dat klinkt als een enorme open deur. Want eigenlijk is het heel logisch om te kijken naar wat de natuurlijke behoefte van de plant is en die na te bootsen, nietwaar? Planten die van koelte houden zet je in de schaduw, zonanabidders geef je het warmste plekje, enzovoort. Doe dit en je planten zullen floreren zonder dat je er hard voor hoeft te werken. Toch gaat het hier nog vaak mis. Hoe je dit nu slim in de praktijk brengt, vertel ik je verderop in dit hoofdstuk.

Dat kon beter ...

Terug naar mijn balkon-avontuur. Ik keek nog eens kritisch naar mijn balkon en zag een hoop verbeterpunten. De potten op het platte dakje, kon dat misschien anders? Ze veroorzaakten bij elke stevige windvlaag stress, omdat de planten nogal eens met pot en al omwaaiden en bij de burens kapotvielen. En die lege hoek met alleen maar schaduw, was daar niet wat leuks van te maken? Zijn er überhaupt planten die bloeien in de schaduw? Ik besloot allereerst de potten weg te halen en de ruimte anders te benutten. Door een houten borderrand te kopen en deze aan de binnenkant met antiworteldoek te bekleden ontstond één lage, ondiepe plantenbak met een veel groter oppervlak. Een beetje wat je nu een groen dak zou noemen. Ik vulde de bak met biologische potgrond en allerlei leuke, bloeiende planten. Met de mantra 'juiste plant, juiste plek' in mijn achterhoofd koos ik voor planten die tegen droogte konden en van felle zon hielden, zoals lavendel en zonnehoedjes. Daar tussendoor kiepte ik nog wat zakjes bloemenzaad leeg. De zaadjes die ik gestrooid had kiemden geweldig goed en in no time ontstond er een leuke bloemenzee die veel beter tegen droogte kon dan al die verschillende potten die er voorheen stonden.

Een mini-weide vol bloemen, gewriemel en gezoem op het balkon.

Lieveheersbeestjes-perspectief

Ik moet eerlijk bekennen, veel ruimte om op mijn balkon te zitten is er door mijn plantenliefde inmiddels niet meer. Er staat precies één houten balkonstoel, die ook al een beetje gammel is omdat ik er vaak op ga staan om naar de bijenhôtels te kijken. Daar is mijn stoel duidelijk niet voor gemaakt en één voor één breken er houtjes tussen de zitting uit. Ik camoufleer dat stiekem door een leuk kussen in de stoel te leggen.

Maar gammel of niet, die stoel bleek al snel op de perfecte plek te staan. Zodra ik op mijn balkonstoel ging zitten naast mijn

nieuwe, platte bloembak, ontdekte ik iets met wat ik inmiddels 'lieveheersbeestjes-perspectief' heb genoemd. Wanneer ik in mijn stoel zit, bevindt het platte dakje zich namelijk precies op ooghoogte zodat ik als het ware als een kevertje de bak in kijk. Met mijn ogen tussens de bloemen in plaats van erboven.

Voor iemand met altijd een hoofd vol fantasie en verhalen is dat een geweldig perspectief kan ik je vertellen. Al dagdromend bracht ik vele uurtjes door aan mijn nieuwe bloembak. Ik zag hoe er langzaam meer leven kwam op mijn balkon. Lieveheersbeestjes waggelden langs

Lieveheersbeestjesperspectief.

Kies de beste plek op je balkon als zitplek.

stengels omhoog en omlaag en ik spotte al veel meer honingbijen dan toen ik alleen viooltjes had staan. Het lieveheersbeestjes-perspectief dwong me als het ware om in te zoomen en te kijken door de ogen van een insect.

Een nieuwe fascinatie was geboren: beestjes.

Gewriemel en gezoem

Met het groener worden van mijn balkon, groeide mijn interesse in insecten als vanzelf mee.

Want wat hadden al die insecten eigenlijk specifiek nodig? Ik kon het niet laten en ging alles lezen wat ik kon vinden over wat kruipt, zoemt, fladdert en wriemelt. Die paar bijen op mijn balkon maakten me blij en ik voelde: ik wil méér! Meer dieren die mijn balkon uitkiezen.

Ik besloot zo veel mogelijk leven uit te nodigen op mijn balkon. Ik wilde mijn balkon delen met bijen, vlinders, hommels en zo veel mogelijk andere dieren. Het moest veel meer 'ons balkon' worden, in plaats van 'mijn balkon'.

Nu, een aantal jaar van experimenteren later, kan ik je vertellen dat dat aardig is gelukt.

Afgelopen zomer telde ik een gigantische hoeveelheid aan insecten. En ook belangrijk, de diversiteit is inmiddels enorm. Ik zag wormen, duizendpoten, pissebedden, oorwormen, spinnetjes, honingbijen, klokjesbijen, tronkenbijen, metselbijen, verschillende soorten hommels, diverse soorten zweefvliegen, lieveheersbeestjes en andere kevertjes, gaasvliegen, minuscule solitaire wespen, en zelfs krekels en sprinkhanen.

Een akkerhommel geniet van een bieslookbloem.

Zelfs de blauwe breedscheenjuffer bezoekt het balkon.

Distelvlinder op beemdkroon.

Ik ontdekte ook dat hoe meer verschillende planten en insecten ik op mijn balkon had, des te meer verschillende soorten vogels mijn balkon wisten te vinden. Op jacht naar zaaddoosjes, spinnetjes, luizen en andere diertjes scharrelen ze rond wanneer ze zich onbespied wanen. In het voorjaar stelen ze mos uit mijn potten voor hun nestjes.

Mijn balkon is door de jaren heen een soort mini-natuurgebied geworden. Een oase tussen de steenwoestijn die de stad vaak is. Jij kan dat ook, en het leuke is, jij hoeft niet de lange experimenteer-weg te gaan die ik aflegde.

Ik deel al mijn tips en trucs met jou, zodat jij ook een balkon kunt hebben met het hele jaar door de gezelligheid van groen, bloemen en dieren om je heen.

Om te beginnen, gewicht is een dingetje

Laten we met het serieuze deel beginnen, want veiligheid is het allerbelangrijkste. En met veiligheid doel ik op het gewicht dat jij gaat toevoegen aan je balkon tijdens je groene avontuur.

Er worden veel verschillende soorten balkons en dakterrassen gebouwd met elk een andere draagkracht. Het ene balkon hangt als het ware los aan de gevel, terwijl het andere balkon wat meer op draagmuren steunt of inpandig is. Er zijn daken met een heel stevige constructie die zich prima lenen voor een dakterras of groen dak, en er zijn er die je qua belasting echt met rust moet laten. Daken die zich absoluut niet lenen voor groene doeleinden.

Gewicht is een belangrijke factor om rekening mee te houden bij het tuinieren op een balkon of dakterras. En gewicht kan snel oplopen. Het gaat namelijk niet alleen over het gewicht aan potten, planten en potaarde dat jij je balkon op sleept. Bedenk ook dat jij je planten water gaat geven en dat het soms dagenlang stevig gaat regenen of sneeuwen. Het is natuurlijk de bedoeling dat de potten met potaarde dat water voor je planten ook vasthouden.

En daar zit de adder onder het gras, want water heeft een enorm gewicht. Bedenk maar eens hoe zwaar het voelt om met een grote, volle gieter naar je balkon te lopen en die uit te gieten bij de plantpotten. Vermeerder dat met het aantal gieters dat je nodig hebt om al je planten te begieten en je kunt je voorstellen dat er behoorlijk wat kilo's bijkomen aan 'onzichtbaar' materiaal.

Wat daken betreft geldt hetzelfde rekensommetje. Ook met bijvoorbeeld groene daken houdt men voor de aanleg rekening met het extra gewicht dat het vasthouden van water of sneeuw met zich meebrengt. Denk eens aan het gewicht van sneeuw in de winter. Sneeuw lijkt vederlicht wanneer het naar beneden dwarrelt. Maar een flinke laag sneeuw kan een dikke boomtak als

een luciferhoutje doen afbreken en drukt stevige struiken soms helemaal plat tegen de grond. Onderschat het extra gewicht van water dus niet.

Daarnaast maakt ook het gewicht van jouw keuze in potten en bakken uit. Kies je voor kunststof potten, of houd je juist van dik en geglaazuurd aardewerk? Misschien wil je graag een zinken teil als minivijvertje of een grote, houten moestuinbak? Reken ook de zakken aarde mee, de kleikorrels onder in je pot, etc. En vergeet je meubilair niet. Bedenk dus bij je keuze voor materialen altijd hoeveel gewicht je gaat toevoegen aan je buitenruimte. Wanneer je gaat tuinieren op een balkon of dakterras doe je er verstandig aan eerst het draagvermogen van jouw balkon of dak uit te zoeken.

Regen en sneeuw brengen behoorlijk wat gewicht met zich mee.

Ligt je balkon in de zon of de schaduw?
Pas je planten daar op aan.

Wanneer je daar rekening mee houdt, voorkom je onverwachte beschadigingen of zelfs ongelukken.

Spelen met microklimaat

Balkonieren is in feite gewoon tuinieren in potten en bakken. Zoals je dat ook op een terras op de begane grond kunt doen. Tuinieren in potten en bakken heeft voor- en nadelen.

Een nadeel is dat planten in potten – zeker wanneer ze in de zon staan – veel sneller uitdrogen dan wanneer ze in de vollegrond zouden staan. Een ander nadeel is dat je ze vaker zult moeten bijvoeden, omdat potgrond geen eindeloze voorraad voeding heeft zoals de vollegrond dat kan aanbieden. Natuurlijk komt ook het af en toe verpotten van een plant om de hoek kijken wanneer een plant te groot is geworden voor de pot waar hij in staat. Een groot voordeel is dat je kunt spelen met de behoeftes van elke individuele plant. In elke pot maak je een microklimaat dat precies past bij de behoefte van de plant door de grondsoort en waterbehoefte hierop aan te passen. Daarnaast kun je makkelijk schuiven met je plant totdat jij de plek hebt gevonden waar de plant het naar zijn zin heeft. Onderschat het maken van een microklimaat en het plaatsen op de goede plek niet. Ze zijn de basis voor een mooi balkon en maken van jou een tevreden balkonier met blije planten.

Het werkt zo:

Net zoals jij minder vatbaar bent voor een koutje wanneer je goed uitgerust en gezond bent, hebben planten minder last van ziektes en plagen wanneer zij op precies de goede plek staan en in de juiste grond. Een plant die het naar zijn zin heeft is gezond en sterk en kan een aanval van knagende of zuigende insecten prima aan. Een plant die moeite moet doen om te overleven heeft geen energie meer over om een aanval van ziekte of insecten te overwinnen en zal bezwijken.

LICHTZONES

In de 'groenwereld' delen we de hoeveelheid licht op een plek vaak in vier categorieën in:

- **Zon** | minimaal 6 zonuren per dag. Dat je balkon daarnaast misschien 2 of 3 uur schaduw heeft, mag je verwaarlozen.
- **Halfzon/halfschaduw** | maximaal 4 uur per dag volle zon en daarbuiten (lichte) schaduw.
- **Gefilterd licht** | een geval apart. Je hebt niet per se een aantal zonuren per dag maar je hebt gefilterd, zacht zonlicht. Denk aan een boom waar hier en daar lichtstralen doorheen komen als kleine vlekjes op de grond. We noemen dat om die reden 'gefilterd zonlicht'. De Engelsen omschrijven het mooi als 'dappled shade'. Voor het gemak delen we deze zone vaak in bij de halfzon/halfschaduw.
- **Schaduw** | deze plek heeft maximaal 2 uur zon per dag, of helemaal geen zon, het is er koel en vaak ook wat vochtig.

Gefilterd zonlicht van een boomkruin valt onder halfschaduw.

Jij hoeft dus minder hard te werken voor de plant wanneer je deze in het begin meteen de juiste omstandigheden aanbiedt; de plant doet veel meer zelf en zal er prachtig uitzien. Om dat praktisch in te richten, zijn de ligging en het watermanagement van groot belang.

Ligging

Begin met je balkon te bekijken: ligt je balkon zonnig op het zuiden of juist aan de noordzijde in de schaduw? Is het er droog of vochtig? Waait het veel omdat

je balkon op het westen ligt? Soms heeft één balkon zelfs meerdere microklimaten vanwege zon- en schaduwplekken tegelijk of gedurende de dag.

Als er vaak een harde wind staat, kun je het microklimaat aanpassen. Een scherm langs de reling geeft al beschutting, zodat het minder guur wordt en je planten niet kapotwaaien. Dat kan met een wilgentenen- of bamboescherm van de bouwmarkt dat je per rol koopt, of bijvoorbeeld met plexiglas. Of misschien heb jij zelf wel een mooi recycle-idee voor een windscherm.

Het doel is de wind te breken en de omgeving aangenaam te maken. Zo'n omheining om je balkon heen is ook gewoon mooi. Het geeft meteen een gevoel van knusheid. Let op: het kan zo zijn dat jij met je keuze voor soort omheining een zonnig terras verandert in een schaduwterras op plekken waar je planten staan. Dat is niet erg, er zijn prachtige planten die van lichte schaduw houden en mooi bloeien. Maar houd hier wel rekening mee met je keuze voor de omheining. Zeker wanneer je graag een zonovergoten terras verkiest.

Als je balkon groot genoeg is, adviseer ik je juist om deze schaduwplekjes te creëren. Het geeft je de kans om met verschillende soorten microklimaat te spelen. Zo maak je de keus in plantensoorten die geschikt zijn voor jouw balkon ineens veel groter. Daarnaast zijn koele plekjes op je balkon ook heel fijn voor jezelf tijdens de steeds heter wordende zomers.

Watermanagement

We moeten het over water geven hebben. Want doordat een balkon vaak aan de buitenkant van het huis hangt, hebben je plantjes wat meer last van de elementen. Door zon en wind droogt de aarde in je potten sneller uit dan de aarde rondom planten die in de vollegrond staan. Je moet dus aan watermanagement gaan doen. De truc is de planten op je balkon en hun waterbehoefte te leren kennen. Je balkon als het ware te gaan 'snappen'. Er zijn speciaal voor balkons prachtige druppelsystemen op de markt waarmee je automatisch je planten altijd van de juiste hoeveelheid water kunt voorzien. Hoewel het vast prachtige systemen zijn, kies ik daar zelf niet voor. Ik vind het 'watergeef-moment' op mijn balkon namelijk juist een fijn moment waarbij ik heerlijk in het 'nu' kan zijn. Bovendien kan ik tijdens het water geven mijn planten eens goed bekijken. Gaan ze lekker of zien ze er ontevreden uit? Hebben ze last van de zon? Zitten er ongewenste beestjes op?

Wil ik uitgebloeide bloemen verwijderen of ontdek ik dat een plant een prachtige zaaddoos maakt die ik wil laten staan? Door zelf met de gieter rond te gaan krijg ik een fijne band met mijn planten en leer ik hun specifieke behoeftes goed kennen. Natuurlijk is het altijd belangrijk om zo spaarzaam mogelijk met water om te gaan. Zeker wanneer je het water uit de kraan moet tappen. Om te zorgen dat je met zo min mogelijk kraanwater toch je planten in conditie kunt houden, geef ik je hieronder een aantal watermanagement-tips mee.

Regenwater

Planten vinden het heel fijn om regenwater te drinken. Regenwater is natuurwater zonder veel kalk of andere resten die in kraanwater zitten. Dus heb je plaats en kan jouw balkon het dragen, dan is regenwater opvangen in een ton of via een ander systeem het fijnst. Er bestaan ook mooie designregentonnen die je aan de muur bevestigt en die hemelwater opvangen vanuit een regenpijp die langs je balkon loopt. Als je tenminste het geluk hebt dat er zich een regenpijp naast je balkon bevindt.

Mijn balkon is te klein voor een opvangsysteem maar ik heb dat anders opgelost. Met toestemming van de gemeente hebben we als buurtbewoners in de steeg een gezamenlijke, grote regenton aangeschaft. We kunnen hier water uit tappen voor onze plantjes, om vogelbadjes te vullen, een auto te wassen, etc. Veel gemeenten hebben budget voor dit soort buurtinitiatieven of geven via jaarlijkse acties korting op de aanschaf van een regenton.

Meer slimme watertrucs

- **Creëer een spons.** Meng compost door je potgrond. Compost heeft de eigenschap om heel goed vocht vast te houden waardoor je als het ware allemaal kleine sponsjes tussen je planten verstoppt. Je kunt ook fijngeknipt snoeiafval, blad of kleine takjes mengen voor ongeveer hetzelfde effect.
- **Bedek de bodem.** Door de aarde in je

Door je planten water te geven met de hand kun je ze eens goed observeren.

potten en bakken zo veel mogelijk te bedekken, zorg je dat vocht veel minder snel verdampt. Ook in de natuur zie je dat terug. Op plekken waar veel kruiden groeien of onder een laag gevallen blad is de aarde koeler en vochtiger dan op kale, onbedekte grond. Je kunt van alles gebruiken om te bedekken: boomschors, houtsnippers of cacaodoppen uit de winkel zijn een optie. Maar het kan ook goedkoper. Versnipper in de zomer je snoeiafval en uitgebloeide bloemen en leg deze terug in de pot. Verzamel in het najaar wat herfstblad en leg dat om je plant heen als een dekentje.

Of doe zoals de natuur doet en zet wat kleinere planten rond de voet van een grotere plant. De bladeren voorkomen dat zonlicht direct op de bodem schijnt, waardoor overmatige verdamping wordt voorkomen. Je planten vinden bedekte aarde heerlijk, diertjes kunnen ertussen schuilen en je portemonnee wordt er ook blij van als je minder hoeft te begieten met kraanwater.

- **Kies geglazuurde potten of potten van (gerecycled) kunststof.** Ze zijn supermooi, die terracottapotten en vaak ook minder duur dan geglazuurd aardewerk. Ik ben zelf echt dol op terracotta.

Bedek de grond in je potten.

Maar realiseer je dat dit materiaal heel veel water opzuigt dat hierna via de buitenwand weer verdampt. Hierdoor zul je vaker water moeten geven. Vind je dit vervelend, besluit dan liever tot een ander materiaal. Kies bijvoorbeeld voor duurzame kunststof potten. Het voordeel hiervan is ook nog eens dat ze in de meest leuke kleuren te vinden zijn. Er zijn merken die stevige bloempotten maken van gerecycled plastic. Zo krijgt afval ook nog eens een tweede leven.

- **Zet een schaal onder je pot.** Zet je planten in droge periodes op een onderschaal, zodat het overtollige gietwater niet meteen uit de onderkant van de pot wegloopt, maar beschikbaar blijft voor de plant in de vorm van een reserve voorraadje. Let op: planten die een goede drainage verlangen, zoals lavendel en andere mediterrane kruiden, vinden dat niet altijd prettig. Zij houden niet van per-

manent natte voeten. Een idee is sowieso om tijdens natte periodes (bijv. tijdens de winter) de onderschaal juist weg te halen of om te draaien zodat de wortels van je plant niet te vochtig worden en gaan rotten.

- **Gebruik een waterreservoir.** Er zijn allerlei systemen te koop die je in potten kunt steken waarbij je een extra voorraadje water kunt aanbieden. Ik heb zelf een soort terracotta systemen die ik naast mijn plant steek en waar vervolgens een pefles vol water op zijn kop op past. Voor heel grote balkonbakken bestaan er terracotta 'ollapotten' die je ingraaft en vult. Door hun wand heen geven de olla's vervolgens water af. Er zijn ook kunststof reservoirs die best fijn werken. Ik heb ze gehad maar omdat ik zelf niet van plastic houdt, zijn ze ook weer verdwenen van mijn balkon.
- **Installeer een druppelsysteem.** Handige Harries knutselen zelf druppelsystemen met bijvoorbeeld een fles en een touwtje. Op internet vind je hiervoor allerlei leuke zelfmaaksystemen. Heb jij twee linkerhanden of ben je type luxepoes? Dan kun jij het slim aanpakken door een geavanceerd druppelsysteem te installeren.
- **Hergebruik douche- en badwater.** Houd je van een warme douche? Voordat het water warm is, ben je zo een hele sloot water verder dat gewoon door het putje verdwijnt. Spaar het milieu en je portemonnee en zet een emmer of teiltje onder de douchestraal. Vang hierin het water op dat je te koud vindt en geef dat aan je planten. Heb jij mooi bespaard.

Een stukje bewustzijn

Op dit moment bevat verreweg de meeste potgrond een grote hoeveelheid turf. Turf, ook wel 'tuinturf' genoemd, is doorgevroren zwartveen. Veen ontstaat wanneer planten in een waterrijk gebied sneller groeien dan dat ze worden afgebroken. Hierdoor stapelen dode plantenresten in moerassen zich op tot dikke lagen. Zo is elk veenlaagje dus een plantengeneratie.

Door het gewicht van het bovenliggende veen wordt het onderliggende veen steeds meer in elkaar gedrukt. Deze plantenresten verteren door gebrek aan zuurstof nauwelijks en blijven op deze manier goed in de bodem bewaard. Hierdoor raakt de bodem sterk verzuurd.

Uitgestrekte veenmoerassen kwamen in ons land tot in de twintigste eeuw voor. Helaas was deze grondsoort niet geschikt voor landbouw omdat de grond veel te nat was. Veenmoerassen zijn vaak afgegraven en het gedroogde veen is gebruikt als brandstof. In droge staat is turf namelijk erg brandbaar.

Turfstrooisel heeft de eigenschap om heel goed vocht te kunnen vasthouden. Dat wisten boeren en tuinders ook. Van oudsher wordt turf dan ook samen met stalmest gebruikt in de tuinderij.

Om van veen tuinturf te maken wordt het veen, wanneer het nog vochtig is, doorgevoren. Daarna wordt het gedroogd, gemalen en gezeefd. Niet doorgevoren zwartveen neemt na droging zeer moeilijk weer water op en werd om die reden vroeger veel als brandstof gebruikt.

Hoewel er door potgrondproducenten veel turf wordt gebruikt, kleeft er een behoorlijk nare bijmaak aan het product. Voor de winning van het zwartveen wordt eerst de bovenste laag grond verwijderd. Het onderliggende zwartveen wordt over de gehele diepte weggegraven en tot tuinturf verwerkt. En dat is meteen ook het probleem. Voor de winning van turf worden grote stukken bijzonder natuurgebied afgegraven. Gebieden die er duizenden jaren over gedaan hebben om te ontstaan, worden in een klap vernietigd. Veengrond groeit namelijk hoogstens maar met één millimeter per jaar aan. Een veenbodem van 9 meter diep doet er 9.000 jaar over om te ontstaan.

Je kunt je dus voorstellen dat eenmaal verwoest, we deze gebieden niet meer terug kunnen krijgen. Veengebieden afgraven gaat ten koste van een heleboel

Over de potgrond waar onze bloemen in groeien valt heel wat te vertellen.

planten- en dierenleven, dat zijn natuurlijke habitat verliest. Afgegraven, moerassig veenlandschap verandert namelijk in een soort droge woestijn waar de natuur niet zoveel meer aan heeft.

Daarnaast liggen er in veengrond ook nog eens grote hoeveelheden koolstofdioxide opgeslagen. Bij het afgraven komt die vastgelegde koolstofdioxide in één keer vrij. De vernietiging van veengebieden is volgens turfsvrij.nl verantwoordelijk voor 5 procent van de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen. Dat is meer dan alle luchtvaart bij elkaar.

Bovenstaand verhaal heeft ervoor gezorgd dat er in Nederland en België geen veengrond meer mag worden afgegraven. Inmiddels zijn er projecten gestart om de